

Història

Sala liquida la Mancomunitat

El cacic terrassenc per excel·lència va ser el darrer president de la institució el 1925

Manel Márquez

manel.marquez@gmail.com

LA TERRASSA DEL 1914 era una ciutat sotmesa pel caciquisme d'Alfons Sala i Argemí, industrial i polític local, que havia estat capaç de convertir-se en el representant dels interessos de les classes dominants i d'una part de les subalternes terrassenques, des de finals del segle XIX fins al primer terç del XX. La Mancomunitat de Catalunya serà un espai de confrontació política entre els interessos de l'estat espanyol, representat pels partits dinàstics de la Restauració i els seus governs i el catalanisme conservador representat per la Lliga Regionalista. Un dels homes fonamentals en aquest enfrontament va ser Alfons Sala, el representant més destacat de la monarquia espanyola a Catalunya. Un home que havia rebut la visita del rei i la família reial com a home públic i com a amic.

La pugna que es dirimeix a Catalunya i a Terrassa té un triple vessant: d'una banda, la lluita pel poder polític entre les classes dominants d'obediència espanyola i les catalanistes; entre aquestes i el republicanisme en general i del catalanista d'esquerres especialment, i finalment entre els interessos del capital i els dels obrers representats per la CNT.

El cacic terrassenc Sala lluitarà contra tots a Catalunya i a la ciutat. Va sotmetre les classes populars (amb dificultats creixents) i el nacionalisme conservador (del 1899 al 1917), fins ser derrotat per aquest. No serà fins a l'arribada de la Segona República que el catalanisme d'esquerres derrotarà la burgesia local, de la mà d'una aliança, controlada per ERC.

Sala volia fer a Catalunya o, almenys intentar-ho, amb el suport dels monàrquics catalans, el que feia a Terrassa, car considerava que els interessos de la burgesia conservadora, regionalista o espanyolista eren similars i només era una qüestió de clientelisme polític. Com va succeir a Terrassa, on la burgesia local el va considerar capaç de garantir el desenvolupament econòmic –gràcies als seus contactes amb l'Estat–, va ser trenta anys membre de les Corts

L'industrial i polític lluitava contra tots a Terrassa i a Catalunya

espanyoles– i la pau social, mitjançant la força –la que ell controlava, el Sometent, o les de l'Estat, guàrdia civil, exèrcit– o el paternalisme del cacic poderós, que gairebé ho podia aconseguir tot.

L'actitud de la burgesia catalanista va ser defensar l'ordre (si calia amb la repressió) com va succeir a la Setmana Tràgica, la crisi del 1917, les vagues del 1919 o el pistolisme del 1920-23. En això coincidia amb la resta de les classes dominants de Catalunya. La Lliga Regionalista només es plantejava assolir els seus objectius polítics de forma pactada i Sala, coneixedor d'aquest fet, va voler jugar aquest paper fins la dissolució de la Mancomunitat: intermediari entre Espanya i Catalunya i entre les dues faccions de la burgesia catalana. El fet així o corroboren.

El punt d'inflexió entre salisme i regionalisme serà el març de 1916, quan Prat de la Riba presentà el manifest *Per Catalunya i l'Espanya gran*, que obria la porta a la participació en el govern d'Espanya. La funció d'intermediació de Sala podia considerar-se innecessària. Així, l'Assemblea de Parlamentaris del 1917 ja no va tenir el suport del salisme. La burgesia catalanista conservadora regionalista de la Lliga es convertí en la impulsora, amb el suport de la Mancomunitat i, sobretot, de l'Ajuntament de Barcelona de la nova Catalunya. Una regió que havia d'esdevenir el motor de la polí-

tica espanyola amb un projecte reformista, modernitzador en el terreny econòmic i polític que permetria l'autonomia regional. El resultat va ser la participació de dos catalans en el govern d'Espanya i l'inici d'una col·laboració amb el vell règim monàrquic. Cambó s'encarregava de la Catalunya "en fora" i Prat de la Riba de "la endins" fins a la seva mort (1 d'agost de 1917). El 1918 i 1921, Francesc Cambó va formar part dels governs d'Espanya presidits per Antonio Maura, primer com a ministre de Foment i després de finances.

El febrer del 1919 es crearà a

Alfons Sala

Barcelona, la Unió Monàrquica Nacional (UMN), que representava el sector més dretà i unionista dels monàrquics catalans. Sala en va ser el creador i president. Era un partit de notables, sense base social organitzada, que tenia com a president d'honor el marquès de Comillas. La UMN mai va aconseguir superar electoralment la Lliga, ni va ser tinguda en compte pel poder central. De fet, a partir del 1922, pel govern espanyol, Cambó i la Lliga eren una fracció monàrquica més, cosa que deixava la UMN de Sala en via morta. Però no es rendia i durant la discussió de l'Estatut elaborat pel govern el febrer del 1919 era l'únic diputat català a la comissió dictaminadora, i la Mancomunitat li demanà que

Alfons XIII, amic seu, li va atorgar el títol de comte d'Ègara

presentés el seu document. Ell, però, va presentar una proposta personal que demanava l'autonomia per als municipis i postergava la de Catalunya. Això fou considerat una traïció pels catalanistes, més i tot quan els dinàstics havien votat a favor del mateix a la Mancomunitat.

La col·laboració entre les forces conservadores des dels regionalistes fins als partits monàrquics durant el període 1919-1923 fou molt gairebé total. Eren els anys de la lluita social de la repressió policial i militar i del pistolisme.

El cop d'estat de Primo de Rivera, el 13 de setembre del 1923, va tenir el suport d'Alfons XIII i de la UMN –Sala va ser present a Barcelona la nit del cop, igual que Joan Lligué membre de la Lliga–. Puig i Cadafalch, president de la Mancomunitat, mostrà la seva adhesió al cop i de la institució que representava. Malgrat el decret, del 18 de setembre, que prohibia el català als documents oficials i l'ús de la bandera catalana, el dia següent encara el Consell de la Mancomunitat féu un document d'adhesió condicional. La justificació posterior del president va ser bàsicament que sense el respecte a l'ordre establert que estava en perill imminent res es podia fer ni per la cultura ni per l'economia de Catalunya. "La traïció des del punt de vista polític i històric, no és pas un fet excepcional", li va dir a Josep Pla en una conversa durant la dictadura. ■

DEFENSOR DE LA CREACIÓ

Els darrers mesos del 1923, el govern de Primo de Rivera, malgrat tot, semblava que no volia posar-se en contra dels regionalistes conservadors, conscient de la seva força i del suport que tenien a la societat catalana.

Finalment, després de destituir tots els diputats provincials i anomenar-ne de nous, Alfons Sala va ser proclamat el gener del 1924 com a nou president de la Mancomunitat. En el seu discurs d'elecció va manifestar que ell va defensar la creació de la Mancomunitat i que actuaria amb moderació. L'objectiu seria aconseguir les simpaties l'electorat no catalanista i, fins i tot, del regionalista conservador i antirepublicà. La seva política tenia com a objectiu treure de les institucions públiques amb influència social i cultural els regionalistes de la Lliga.

L'estat espanyol, conscient que la pervivència de la institució podia servir en el futur amb nous administradors per utilitzar-la com a embrió de la voluntat autonomista catalana, va optar per dissoldre-la.

El ressentiment de Catalunya era evident, com va explicar José Calvo Sotelo a Terrassa en un míting dient que ell s'havia oposat a la dissolució. Però de fet el seu Estatut Provincial, promulgat el 20 de març del 1925, era el que s'havia d'utilitzar per dissoldre-la. Sala, després d'haver estat triat president de la Diputació de Barcelona i de la Comissió Gestora del Serveis Coordinats de les quatre diputacions provincials, va veure com els seus col·laboradors eren vetats pel general Barrera, veritable home fort a Catalunya. La seva renúncia, el 25 de març del 1925, va posar punt final de la Mancomunitat de Catalunya. El rei l'anomenaria posteriorment comte d'Ègara (1926) i el dictador, membre de l'Assemblea Nacional Consultiva (1927).

FAVORABLE A LA PROPOSTA DE MAURA

Sala era favorable el 1904 a la primera proposta de Mancomunitat de Maura, el 1912, va ser president de la comissió del projecte descentralitzador de Canalejas i el 1913 i 1914

defensava el decret Dato, car aquest no posava en perill el règim dinàstic, sinó que li donava estabilitat. Volia ser el punt d'unió entre les reivindicacions del catalanisme con-

servador i les elits polítiques i econòmiques espanyoles. Des de la Direcció General de Comerç d'Espanya, defensà les zones franques, el 1915, al port de Barcelona, per facilitar les

activitats industrials i comercials durant la Gran Guerra. Va ser representant dels interessos de tota la burgesia catalana i, en no aconseguir el seu propòsit, va dimitir.